

VRCHOLNĚ STŘEDOVĚKÉ NÁLEZY Z LOKALIT JIČÍNSKA UVEDENÝCH V LISTINÁCH 13. STOLETÍ

Eva Ulrychová

Předložený text je další částí stejného tématu zpracovaného pro region Jičínska ve 12. století a publikovaného ve sborníku věnovaném J. Bočkovi (*Ulrychová v tisku*). V porovnání s množstvím písemných zmínek a archeologických nálezů z 12. století je patrná změna v podobě výrazného nárůstu počtu listinných i archeologických pramenů a nových druhů sídlištních objektů (*obr. 1*).

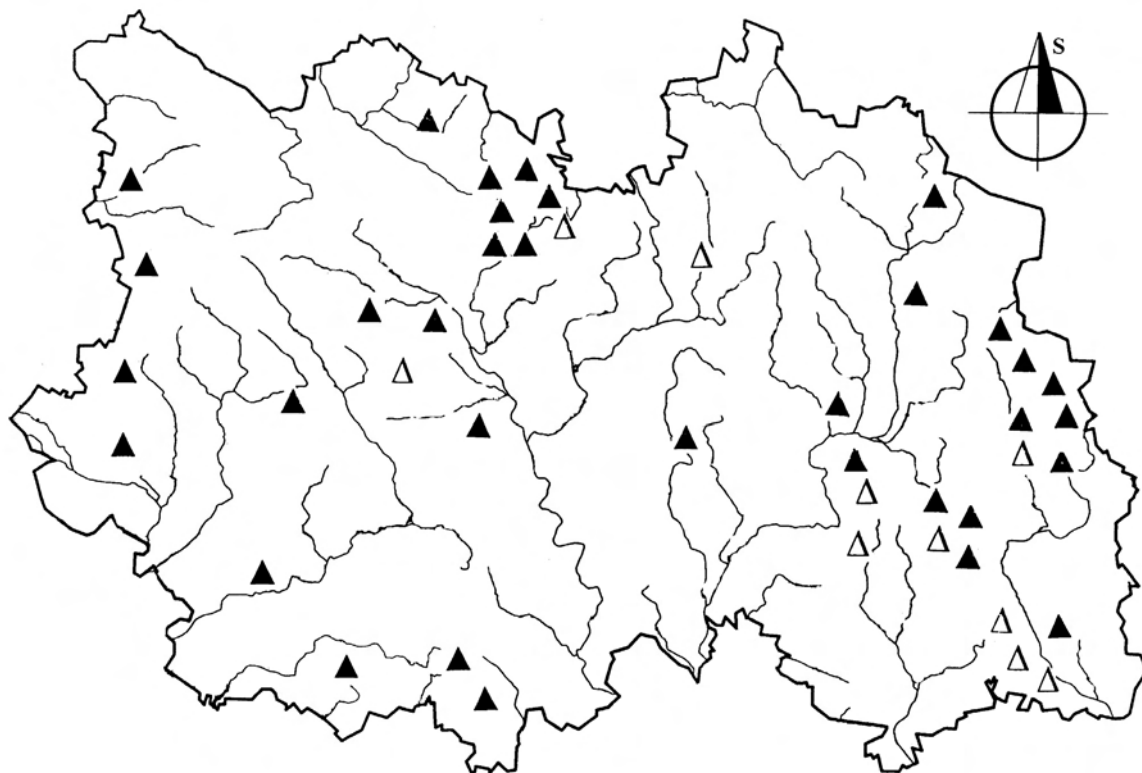
PÍSEMNÉ ZPRÁVY, ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZY

Codex diplomaticus I, č. 382, s. 358–362

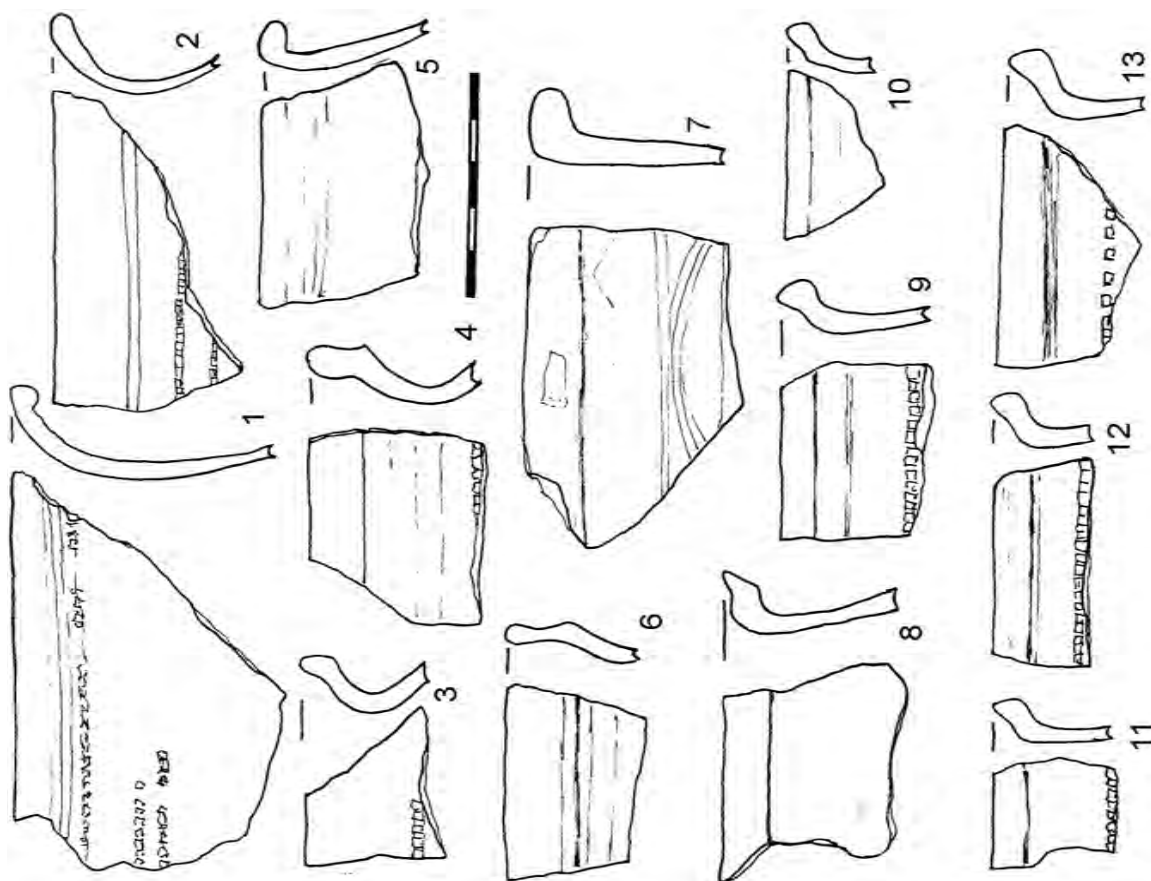
Listinné falzum staroboleslavské kapituly z první třetiny 13. století hlásící se k roku 1052 (Břetislav I.) uvádí z Jičínska lokality Dětenice, Lužany, Křesenice, Roveň.

Dětenice

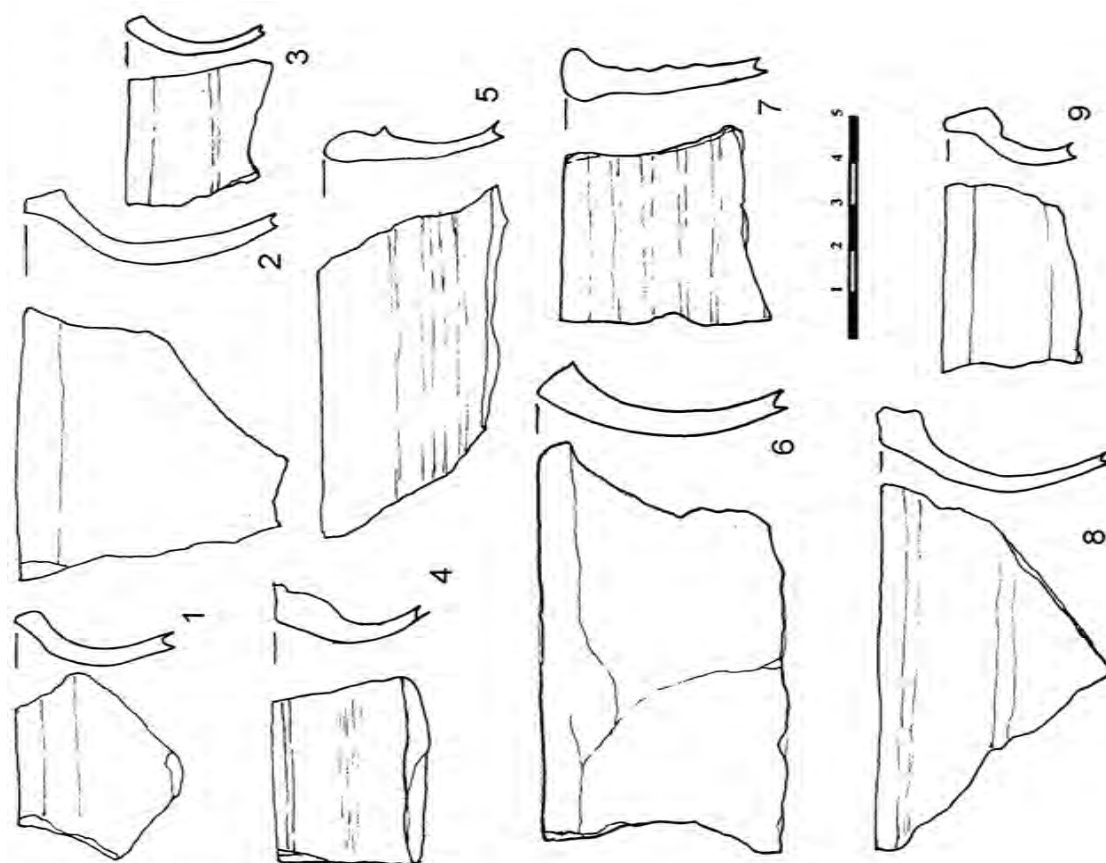
V Dětenicích byla opakovaně nalezena mladohradištní keramika a depot mincí datovaný do první půle 11. století (denáry knížat Oldřicha a Břetislava I., *Ulrychová 2005 – NZ; táž 2007a*, 47, pol. 166; *Nálezy mincí I*, s. 19, č. 1463) a nálezy ze 14. století (*Ulrychová 2006 – NZ*). Nález šedé redukčně pálené keramiky koresponduje s písemnou zprávou

Obr. 1. Osídlení Jičínska ve 12. a 13. století. Δ lokality 12. století; ▲ lokality 13. století

Obr. 3. Roveň (okr. Jičín). Hrádek Nebákov, keramika
(dolní dvě řady střepů jsou světlá červeně malovaná keramika)

Obr. 2. Roveň (okr. Jičín). Hrádek Nebákov, okraje nádob

k roku 1323 o Vokovi z Dětenic, potomku Beneše, a jeho dědicích z této rodiny rodu Markvarticů. Dětenice patří k nejstarším nejspíš trvale existujícím vesnicím Jičínska.

Movité archeologické nálezy z 13. století lze proto v Dětenicích v budoucnu oprávněně předpokládat. Vesnice byla v majetku Markvarticů – Beneše z Dětenic, syna Jaroslava z Hruštic (1234–1269). Současně s Markvarticí vlastnilo zde k roku 1295 pět pozemků pražské biskupství (*Encyklopedie* 1998, 108; *Sedláček* 1895, 311).

Křížánky (Křesenice-Křížanec, k. ú. Záhuby)

Písemné zprávy o Křížánkách se týkají až zaniklé vesnice (1542). Ze zachovaných reliktních vodní nádrže, vodního/mlýnského náhonu je patrné, že obyvatelé vesnice museli velmi dobře hospodařit s vodou a že v klimatickém optimu závěru 15. a první poloviny 16. století jí již neměli dostatek. Ze 13. století nejsou zatím movité archeologické nálezy, keramika ze 14. století je uložena v muzeích v Mladé Boleslavi (č. inv. 32117, 32339, 32341) a v Hradci Králové (*Bláha – Kalferst – Sigl* 2004, 132).

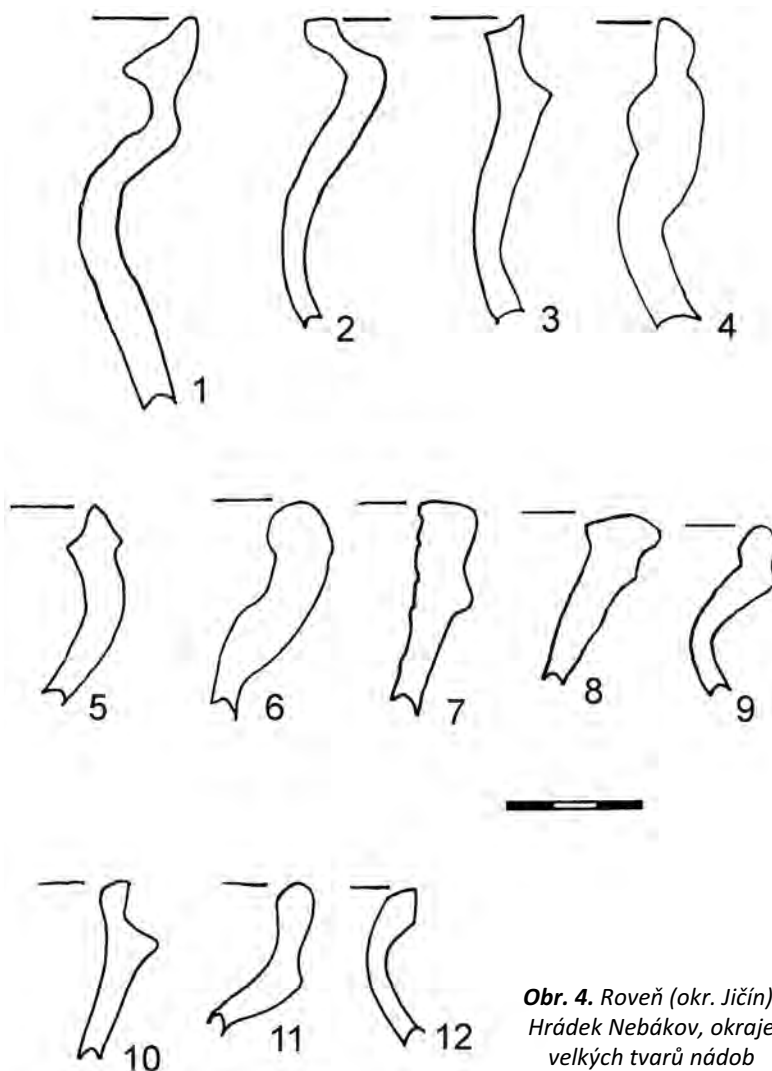
Roveň

Písemný údaj o Rovni lze nejspíš vztáhnout na skalní ostrožný hrádek zvaný Nebákov, příp. na předpokládanou ves v jeho blízkosti. Část nálezového fondu z výkopů soboteckého učitele Josefa Severy prováděných v letech 1925 až 1927 získal od rodiny pana učitele a do muzea v Jičíně předal Martin Nechvíle. Tento nálezový soubor a údaje o hrádku publikoval spolu s odkazem na nálezy již v jičínském muzeu uložené (*Nechvíle* 2001). Objemná část nálezů (původně sbírka Sobotka, nyní M Jičín č. inv. 5262–5363, 5367–5422, 5576–5754) obsahuje střepy hrnců a zásobnic datovaných do 2. poloviny 13. století.

Soubor č. inv. 5262–5363 je tvořen střepy nádob ze 13.–14. století. Jeho větší část představují zlomky okrajů hrnců charakteristických pro 13. století v severovýchodních Čechách (*Hejna* 1974, 380, 382, 384). Jde o okraje s lištovitým okružím jednou či dvakrát prožlabeným, s okružím kolmo posazeným klínovitě zakončeným, případně okraje protažené a horizontálně seříznuté, odsazené atd. Z nich pak varianty mírně otevřené, zesílené a šikmo ven seříznuté. Další okraje (zlomky okrajů převážně hrncovitých nádob) jsou ven vytočené, stříškovitě seříznuté a často i s přehnutím na vnitřním obvodu. Tomuto popisu odpovídají střepy z výše uvedeného souboru z hrádku Nebákov. Jsou to střepy hrnců či zásobnicových tvarů barvy šedohnědé, hnědé či červenohnědé, s příměsí velmi jemného písku. Nádoby byly vytočeny na hrncářském kruhu a velmi kvalitně vypáleny beze stop po výzdobě (*obr. 2*). V souboru je i několik střepů z výdutí šedohnědých nádob s jednoduchými horizontálními rýhami.

V souboru č. inv. 5367–5395 je část střepů technologicky shodná s předchozími. Jedná se však o masivní zlomky okrajů zásobnic průměru ústí mezi 40 a 55 cm a zlomky z jejich výdutí zdobené jednotlivými horizontálními rýhami. Okraje jsou vykloněné, vnější lištovitě okružní je prožlabené (i dvakrát), další okraje jsou šikmo vně seříznuté, objevuje se klínovitě vytažený okraj a u několika kusů je okraj dovnitř mírně přehnutý. Profilace okrajů tohoto souboru je uniformní, všechny střepy pocházejí ze sedmi jednotlivých nádob. Jejich barva je stejná podobně jako u okrajových střepů – šedohnědá. I v tomto souboru jsou střepy z výdutě zásobnic zdobené jednotlivými vodorovnými rýhami.

V souboru č. inv. 5396–5422 jsou dva okraje a další šedohnědé střepy z výdutí hrnců zdobené jednotlivými rýhami, jejich střep má příměs velmi jemného písku, střepy jsou kvalitně vypáleny a mají oboustranně šedohnědý či hnědý povrch.

Obr. 4. Roveň (okr. Jičín). Hrádek Nebákov, okraje velkých tvarů nádob

Nálezy č. inv. 5576–5667 jsou světlešedé či světle šedohnědé střepy okrajů nádob zdobené červenou malbou (zběžně provedenou jednou horizontální linií, značně setřenou při mytí) nebo linií vpichů provedenou radýlkem v podhrdlí či na rozhraní podhrdlí a výdutě nádoby. Toto keramické zboží má kvalitní keramické těsto, modelaci i výpal. Nese i stopy po vytočení na rychle rotujícím kruhu. Bez nálezových okolností je obtížně datovatelné, může pocházet již z počátku 14. století. Profilace okrajů je shodná s předcházejícími soubory (*obr. 3*).

Poslední keramický soubor (č. inv. 5701–5749) lze datovat do 2. poloviny 13. a do 14. století. Z toho lze polovině 13. století přiřadit podstavu hrnce (č. inv. 5702–5704) šedohnědého střepu a oboustranně světlehnědého povrchu s typickými rýhami po odříznutí strunou. Největším kusem souboru je spodní část výdutě zásobnice (č. inv. 5701) světlehnědého střepu se stopami po vytočení na kruhu a světlehnědým vnějším povrchem. V souboru jsou i střepy okrajů zásobnic či hrnců shodné profilace a technologie jako výše uvedené nálezy (*obr. 4*).

Lužany

Tato ves ulicového typu délky více než 4 km, vzniklá ze tří částí při křižovatkách jedné severojižní a tří komunikací na ni kolmých, byla nejspíš založena ve 14. století podél těmito místy procházející hřebenové cesty z hradu Kumburk ke hlavní komunikaci regionem zvané Hradecká cesta. Nejstarší datum 1323 (1318) se vztahuje k hrádku Mokřice a vsi v jeho blízkosti (severní část Lužan) ve vlastnictví Zbislava z Mokřic. Nejstarší movité nálezy z hrádku (keramika, železa) lze datovat až do první poloviny 14. století (*Ulrychová 1997b, 142, pol. 719; táž 1998, 107; táž 2003b, 129*). Absenci nálezů v této vesnici ze 13. (i 12. století) století lze vysvětlit skutečností, že v listině z roku 1143 – 1148 uvedené Lužany jsou spíše stejnojmennou obcí na Královéhradecku (*Ulrychová v tisku*).

Codex diplomaticus II, č. 286, s. 280–286

Konecchlumí

Mezi svědky donační listiny kláštera v Doksanech sepsané za vlády krále Přemysla I. Otakara roku 1226 je uveden i Dalebor z Konecchlumí. Ten je opakovaně uváděn v listinách mezi lety 1216 a 1222. Od roku 1220 byl nejvyšším zemským sudím, po něm do stejného úřadu nastoupil syn Aldík (1218–1234). Další syn Dalebor byl v letech 1234 až 1237 podkomořím krále Přemysla I. Otakara. Oba bratři prodali Konecchlumí před rokem 1304 potomkům Načerata z Brady, z nichž je jmenovitě uveden Léva z Konecchlumí (z rodu Načeraticů – Pakoslava Velikého) mezi lety 1304 až 1318 (*Palacký 1921, 225*). V roce 1304 vyměnil Léva z Konecchlumí tuto ves a hrad Bradu s králem Václavem II. za ves Štítary (*Regesta II, č. 2015, str. 872*).

Nejstarší část současně vsi Konecchlumí byla nálezy mladohradištní keramiky lokalizována do blízkosti kostela sv. Petra a Pavla, který dominuje čelu Konecchlumské Hůry (Mlázovického hřbetu) nad hlavní komunikací regionem zvanou Hradecká cesta (*Ulrychová 2003a, 106; táž 2004b, 109; Vencl 1973, 18–19*).

V areálu kravína na návrší severozápadně od vesnice bylo objeveno sídliště obou kultur neolitu Jičínska (*Drenko 1966, 18*). Místo bylo zřejmě osídleno i v závěru mladší doby hradištní a počátku 13. století. Při kopání základů mléčnice v jámě šedé výplně v hloubce 30 cm nalezl v roce 1965 Ján Baďura kromě jiného soubor střepů nádob, které muzeu daroval František Řehák (M Jičín č. inv. 981–983, *obr. 6:2,3*). Tři střepy pocházejí z jedné hrncovité nádoby – dva z jejího okraje, třetí zdobený horizontálními rýhami je z výdutě. Oba vykloněné okraje s prozhlabeným okružím mají šedý střep a světlehnědý povrch. Obdobný střep datovaný do závěru mladší doby hradištní či začátku 13. století byl nalezen v blízkosti vysokotlakého plynovodu (33,118 km) na ppč. 112/1 severozápadně od obce na jižním svahu Kozích hřbetů (*Sigl 1981, 61*).

Regesta diplomatica I, č. 1053, s. 497–498

Miletín

Domaslava, vdova po podstolníku krále Přemysla I. Otakara Zbraslavu z Miletína (uváděn v písemných pramenech 1228–1238), odkázala listinou z 19. 10. 1241 svůj veškerý majetek řádu německých/mečových rytířů (*Palacký 1921, 226, 231*). Hradiště Miletín (nejmladší hradiště na Jičínsku) s knížecím dvorcem bylo založeno před rokem 1124 knížetem Vladislavem I. jako reakce na vpád polského vojska v roce 1110 k ochraně nepříliš frekventované cesty pohraničním hvozdem (*Richter – Vokolek 1995, 131–132*).

Pouze mladohradištní keramiku lze datovat do období založení knížecího hradu s dvorcem. Střepy nádob byly sesbírány na několika místech severovýchodně, západně a severozápadně od kostela a na místech pozdější stavební aktivity řádu mezi roky 1241 a 1403 (*Ulrychová 2003, 136*). Podzemní část areálu komendy lze vymezit sklepem pod domem čp. 118, kde byl dokumentován gotický portál, a podzemními prostorami pod tímto domem a v jeho blízkosti (sklepy, studna). K roku 1241 uváděná zaniklá ves Zásada nebyla dosud lokalizována.

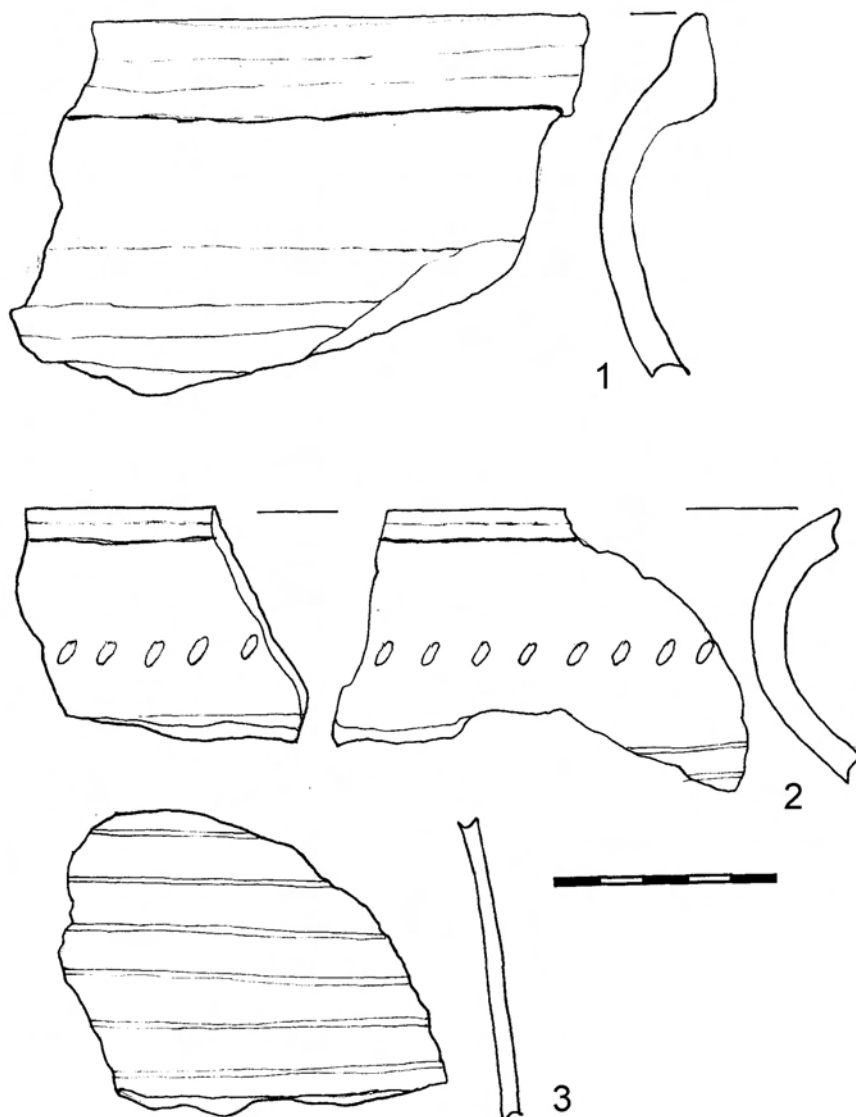
Regesta diplomatica I, č. 1053, s. 497–498

Brada, hrad a ves

Hrad Brada byl založen před rokem 1258 nejspíš Pakoslavem zvaným Veliký z rodu Načeraticů (*obr. 5*). Z návrší se zříceninou hradu v západním okraji Jičínské kotliny lze přehlédnout krajinu ke Konecchlumí (Mlázovickému hřbetu), k Velískému hřbetu a hradu Velíš a k návrším s hrady Bradlec a Kumburk. Z hradu bylo možné kontrolovat úsek Hradecké cesty v délce nejméně 15 km. Načerata a Hron, synové Pakoslava z Brady, byli svědky Domaslavy darování Miletína řádu německých rytířů (viz výše; *Palacký 1921, 231*). O příslušnících šlechtického rodu Hronoviců více J. Úlovec (1996) a Z. Fišera (1988).

Obr. 5. Brada (okr. Jičín).
Zřícenina hradu Brada.
Foto 25. 10. 2006

Obr. 6. 1 – Jinolice, okraj
zásobnice; 2, 3 – Konecchlumí,
keramika

Movité archeologické nálezy z hradu Brada datované do 13. století nejsou zatím k dispozici, ačkoli jsou v okolí hradu a v intravilánu vesnice sledovány veškeré stavební aktivity. Územně a chronologicky je k založení hradu ve 13. století nejbližším nálezem masivní okraj zásobnice náhodně sebraný na poli asi 1700 m severně od hradu Brada v poloze „Na Zahajkách“ na k. ú. Jinolice (*Ulrychová 2001a*, 81). Zlomek okraje je silně otřený, šedý střeš s oboustranně hnědým povrchem má na okraji výduti zběžně provedené vodorovné úzké rýhy (*obr. 6:1*).

Regesta diplomatica II, č. 303, s. 113–114

Miletín

Touto listinou sepsanou v roce 1261 uděluje král Přemysl II. Otakar řádu německých rytířů sídlících v Miletíně hrdební právo stejně jako jejich další komendě v Chomutově.

Regesta diplomatica II, č. 250, s. 95

Stupná

V listině sepsané 3. dubna 1260 v Úpě k darování dvou vsí králem Přemyslem II. Otakarem pražskému kostelu Na Zderaze je mezi svědky uveden i Sulislav ze Stupné. Severovýchodně od dnešní vsi je zachován těžební areál s doklady těžby zlata (těžba ve 13.–14. století).

Regesta diplomatica II, č. 1673, s. 717–719

Běchary, Kamensko

Tato listina byla sepsána až v říjnu 1295, obsahuje však výčet majetku pražského biskupství k roku 1270. Mimo jiné jsou zde z Jičínska uvedeny dvě vsi – Běchary a Kamensko. Z jejich pozemků pocházely platby ve stříbře pražskému biskupství. Kamensko by mohla být ves severozápadně od Kopidlna na místě stejnojmenného hospodářského dvora postaveného na místě vsi založené ve 14. století a zaniklé ve třicetileté válce (*Ulrychová 2004a*, 147). O Běcharech se uvažuje jako o jediné možné služebné vesnici v jihozápadním okraji Jičínska (*Šimák 1938*, 861). Ani z jednoho místa nejsou zatím k dispozici nálezy datovatelné do 13. století.

Regesta diplomatica II, č. 1624, s. 697–698; č. 2015, s. 872

Jičín

Listinou datovanou dne 1. 8. 1293 určuje královna Guta Habsburská plat ze svých statků zvaných Giczin kostelu v Lysé nad Labem (*Regesta II*, č. 1624).

Král Václav II. mění v roce 1304 hrad Bradu a Konecchlumí s Lévou z Konecchlumí za ves Štítary. V listině je již uvedeno „urbs Giczin“ (*Regesta II*, č. 2015). Podle tohoto údaje a předchozí listiny bylo město Jičín založeno na králových pozemcích v období 1293–1304. Archeologické nálezy z počátků města byly nalezeny v ulici Palackého v roce 1993 (před čp. 62) a v objektu ve východním okraji příkopu městského opevnění v Tylově ulici (1999).

Jičín-Palackého ulice 1993: V roce 1993 byl touto hlavní ulicí do náměstí (dříve zvanou Panská) pokládán plynovod. Před čp. 62 byla v přípoje pro tento dům z kulturní vrstvy nebo objektu vybrána keramika, kterou lze datovat do počátků města (*Regesta II*, s. 872, č. 2015). Střepty souboru z výduti nádob a jejich podhrdlí jsou tenkostěnné, kvalitního výpalu s povrchem mělce žlábkovaným, překrytým světle šedohnědou vrstvou. Ve střepu je patrná příměs písku (M Jičín ev. č. 65/1993; *Ulrychová 1994*, 24; *táž 1997a*, 88, položka 461). Ze středu této ulice byly na hatích z půlkulanků jehličnatého dřeva sebrány dva šedohnědé tenkostěnné střepty z podstavy a výdutě nádoby (M Jičín ev. č. 67/1993) obdobného vzhledu jako předchozí nálezy.

Jičín-Tylova ulice 1999: Při plošném předstihovém záchranném archeologickém výzkumu úseku vnitřního příkopu městského opevnění byl na východním okraji příkopu zachycen již neúplný obdélný objekt s kruhovou jámou zahloubenou pod podlahou tohoto objektu (čtverec B 6, vrstva 77 a 78, 25. 6. 1999). Z podlahy objektu a z výplně spodní části jámy byl získán soubor střepů nádob (M Jičín ev. č. 102/1999 a ev. č. 105/1999; *Ulrychová 1999*, 33, pol. 10; *táž 2001c*, 78).¹ Jediný zlomek okraje hrnku s okružím má světlehnědý střeš, šedý povrch a velmi kvalitní výpal. Ostatní střepty šedohnědé a cihlově červené barvy tenkostěnné s výraznou příměsí písku (několik se setřenou světlehnědou povrchovou vrstvou) jsou keramickým zbožím počátků města Jičina a keramickým zbožím předcházejícím horizontu šedé redukčně pálené keramiky z poloviny 14. století. Objekt v okraji příkopu městského opevnění byl nejspíš součástí provizorního obydlí postaveného na východním okraji městské parcely, v jejímž čele do náměstí byl stavěn dům. Poté byl vyhlouben příkop městského opevnění a provizorní objekt byl zčásti odtěžen.

¹ Listinu pro obec Židněves vydanou v roce 1302, stále publikovanou jako zakládací listina města Jičina (CIM IV/1, č. 15), nelze vztahovat k Jičínu (*Kejř 1998*, 94, 206). Jako většina českých měst nemá ani Jičín zachovanou zakládací listinu. Rovněž nelze publikovat domněnku o přenesení osídlení ze Starého Místa u Jičina do Jičina. Staré Místo u Jičina je ves založená v klimatickém optimu 12. století na místě vzdáleném od Jičina více než 3 km, v příhodném a chráněném místě u vodoteče při komunikaci z jičínské kotliny. To bylo již potvrzeno opakovanými nálezy mladohradištní keramiky. Katastr je polykulturní lokalitou osídlenou v pravěku. Pro „převesení“ osídlení do Jičina zde prozatím chybějí nálezy ze 13. století. Blíže Jičínu je např. již ve 12. století osídlený střed dnešní vsi Holín, pro kterou platí totéž jako pro Staré Místo u Jičina.

Obr. 7. Úhlejev (okr. Jičín).
Hrádek Šluspark.
Foto 21. 10. 1997

Regesta diplomatica II, č. 1737, s. 746

Žlunice

Mezi svědky donační listiny pro staroboleslavskou kapitolu datované 2. 1. 1297 je uveden i Gothard ze Žlunic. Z katastru obce nejsou zatím k dispozici žádné nálezy datovatelné do 13. století.

Codex diplomaticus V/2, č. 490, s. 33–35; č. 642, s. 266–267

Miletínsko 1267–1271

Listina datovaná 14. 3. 1267 obsahuje stížnost hořického kněze Arnolda k vybírání desátků ze vsí Miletín, villa Marcí (založená Markem z Hořic), Visča, Hořice, Rohoznice, Miletínek (k. ú. Červená Třemešná), Bezník, Borek, Želejov, Chroustov, Třebihošť, Úhlejev, Zdobín, Trotina, Bukovina farářem v Miletíně. Ten tyto desátky (podle kněze Arnolda) vybíral protiprávně. Spor byl postoupen k řešení pražskému biskupovi. Ten nařídil již v roce 1267 děkanovi hradeckému, aby vše vyšetřil a určil rozsah majetku řádu německých/mečových rytířů, miletínské a hořické farnosti. Výsledkem tohoto šetření byl závěr, že uvedené vesnice patří pod správu fary v Miletíně a vybírání desátků je proto oprávněné. V další listině z 1. 10. 1271 byl pro hořického faráře stanoven trest a platby byly potvrzeny miletínské faře (Frolík – Kalferst 1987). Vsi uvedené v obou listinách vymezují kolonizační aktivitu řádu (včetně církevní správy) ve 13. století na Miletínsku, které bylo tehdy okrajem osídlené krajiny severovýchodních Čech.

Na jihovýchodní část katastru obce Červená Třemešná byla lokalizována jedna ze dvou zaniklých vsí mezi Hořicemi a Miletínem uvedená v listině z roku 1267. Její název je Villa Marcí, a to údajně podle jejího zakladatele Marka z Hořic. Tuto ves lokalizovali Jiří Kalferst a Jan Frolík (1987) terénním průzkumem s nálezy movitých předmětů na návrší severozápadně od osady Jahodná (k. ú. Červená Třemešná, kóta 327, poloha „Na stávkách“). Druhou zaniklou vesnicí Wiszce (Visča) zjistili v prostoru pod hájovnou u silnice Dachová–Červená Třemešná. Zde jsou zachovány tři rybníční hráze a u nich zachované relikty této zaniklé vesnice.

Další archeologické nálezy ze 13. století pocházejí ze dvou nemovitých archeologických památek, které lze nazvat kolonizačními provizorii (Wolf 1998, 113, 115). Prvním je hrádek Bezník (k. ú. Borek), pro výstavbu nadzemních objektů připravená ostrožná plošina obklopená příkopem a nasypáným valem (Sigl 1987, 18; Benešová 1991–1992). Druhým je hrádek Šluspark v Úhlejově, který byl zjišťovacím výzkumem datován do poloviny 13. století (Sigl 1982, 140; obr. 7).

Zatím posledními nálezy (5. 8. 2008) z prostoru mezi Hořicemi a Miletínem datovanými do nejmladšího 12. a do první poloviny 13. století jsou okrajové střepy šedohnědých nádob (nejspíš hrnců) ze svahu před domy čp. 31 a čp. 39 východně od řeky Bystrice v jižní části vsi Rohoznice, přibližně 750 m severně ode dvora Doleneč (M Jičín, č. inv. 13596–13605; Ullrychová 2008 – NZ).

Palacký, F. 1921: Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Praha, 206–207

K soupisu vesnic na Jičínsku údajně existujících v roce 1253 využil František Palacký pro svůj Místopis království českého (1848) údaje publikované v Balbínových Miscellaneích (Balbín 1683, 9–37). Pramenem byl jemu i Bohuslavu Balbínovi popis pražské diecéze zhotovený mezi lety 1344 a 1350 zachovaný v rukopisu datovaném k roku 1384.

V tomto prameni jsou ovšem uvedeny i vesnice založené až při plošné kolonizaci kraje Vartenberky, kteří se na části Jičínska zakoupili trvale v roce 1337. Tím došlo ke zkrácení možného výskytu nálezů ze 13. století v následujících územních seskupeních vsí.

Na ploše děkanátu mnichovohradištského jsou k roku 1253 uvedeny: Osek, Nepřívěc, Mladějov, Markvartice, Samšina, kaple na Kosti (?), Kříženec/Křížánky. Nálezy z mladší doby hradištní byly nalezeny v Oseku a Sobotce, na ploše dvou objektů zaniklé bezejmenné vesnice zjištěné při letecké prospekci severně od hrádku Okrouhlý na katastru Rakova. Z ostatních uvedených vsí mladohradištní nálezy zatím chybějí. V objemném souboru keramiky z hradu Kost nálezy ze 13. a 14. století rovněž chybějí (*Ulrychová 2006c*).

Osek u Sobotky

Osek u Sobotky čp. 2: Při západní stěně stodoly usedlosti čp. 2 (st. pč. 46) našel majitel (J. Macoun) při kopání hlíny v roce 1968 oválnou jámu (udal její velikost na přibližně 120×360 cm) s tmavohnědou až hnědočernou výplní s množstvím střepů nádob. Ty předal autorovi zprávy Vítu Weberovi v množství 286 zlomků, dále železný hrot šípů, 2 broušené kamenné nástroje z mladší doby kamenné a zvířecí kosti (tur domácí). V. Weber v roce 1969 místo s jámou o zjištěné velikosti 280×360 cm revidoval.

Soubor tvoří šedohnědé či hnědé střepy zdobené jednotlivými horizontálními rýhami, nízkou jednoduchou vlnicí nebo nehtovitými vrypy, vodorovně seříznuté okraje nádob, některé římsovité s prožlabením, dále tři zlomky podstav nádob se značkou a železný hrot šípů se štíhlým listem mírně vyhraněným. Nálezy byly údajně uloženy do muzejní sbírky na zámku Humprecht (*Weber 1972, 102*). V archeologické sbírce zrušeného muzea v Sobotce nebyly zjištěny. Další popis nálezů publikoval Jan Klápště (*1971*). Střepy pocházejí převážně z vejčitých bezuchých hrnců, hrubé ostřívo v nich je z rozemletých střepů, povrch je jednotného vzhledu, jen výjimečně byla zjištěna světlehnědá povrchová vrstva. V souboru je i okraj tuhové zásobnice, ostatní střepy jsou zdobené horizontálními rýhami a šroubovicemi. Otisky podsypu jsou patrné na podstavách nádob, tři podstavy mají plastické značky. Okraje nádob jsou vzhůru vytažené a zesílené, síla střepu kolísá mezi 0,8 a 1,5 cm. O dalším železném hrotu šípů stejného vzhledu podává zprávu J. Filip (*1947, 278*), a to v souvislosti s dalšími nálezy ze zahrady (ppč. 531) usedlosti čp. 6 v severozápadním okraji intravilánu a dalšími nálezy z pole pana Macouna stejné datace.

Osek u Sobotky čp. 4: V zahradě čp. 4 v severovýchodní části Oseka byly v roce 1982 při stavební činnosti objeveny dvě kovářské vyhríváčky a další zahlobený objekt. Z výplní objektů byla získána keramika, kovářská struska a osteologický materiál, který zůstal do zpracování u nálezce (*Waldhauser 1985, 122*), s datací do 12.–13. století. V archeologické sbírce muzea v Jičíně jsou z těchto nálezů uloženy 4 uhlíky (č. inv. 2580) a čtyři střepy ze závěru pozdní doby hradištní či počátku vrcholného středověku (č. inv. 2907–2910). Uhlíky byly E. Opravilem určeny jako smrkové dřevo. Nyní jsou rozlomené na devět kusů. Největším střepem souboru je velký okrajový zlomek zásobnice tmavošedého střepu a hnědého povrchu (č. inv. 2907). Ve střepu je výrazná příměs hrubšího písku. Okraj je výrazně vykloněný, vzhůru vytažený a hroditě zakončený. Na podhrdlí a na části výdutě jsou patrné vodorovné rýhy různé šířky. Podobně je profilován druhý zlomek okraje z velké nádoby šedého střepu s oboustranně hnědým povrchem (č. inv. 2908). V podhrdlí střepu byl vyvrtán kruhový otvor. Třetím nálezem je zlomek podstavy s částí stěny hnědé nádoby s výraznou příměsí hrubšího písku ve střepu (č. inv. 2909). Vnitřní plocha nádoby má červenohnědý povrch se stopami po vyhlazení. Posledním kusem souboru je nezdobený střep výdutě červenohnědé nádoby (č. inv. 2910).²

Markvartice-hrádek Spařence

Nad průtočnou drobnou vodní nádrží byl přehrazením pískovcového ostrohu v jižním (jihozápadním) okraji současné osady Spařence postaven hrádek. Při zjišťovacím archeologickém výzkumu provedeném pracovníky muzea v Liberci v červenci 1970 bylo sondami na vnitřní ploše a napříč fortifikací zjištěno dvoudílné panské sídlo z 1. poloviny 13. století. Nálezy byly uloženy do libereckého muzea (*Weber 1971; Weber – Waldhauser 1973, 144*). Autoři uvádějí asi 1500 m severně od hrádku v okraji lesa zaniklou vesnici, ovšem bez datovacího materiálu.

Nálezem z hrádku je soubor střepů nádob. Drobné střepy mají jednotný vzhled, okraje byly obtočeny na hrničrském kruhu. Keramika byla dobře vypálena do okrově šedé až okrově světle bělavé barvy, příměsí ve střepu je jemný písek. Na lomu střepů je patrný tzv. sandwich-efekt, střepy jsou z obou stran šedohnědé a hnědé, jádro střepu je tmavě šedé. Okraje jsou mírně rozevřené, zesílené, s mírně prožlabeným okružím, vodorovně či šikmo vně seříznuté. Střepy mají tloušťku až 5 mm, vodorovné linie šířku 1–3 mm. Šest zlomků podstav nese otisky podsypu, s tělem nádoby byly spojovány dodatečně. Datace: 13. století, část nálezů je keramika tzv. hradištní tradice.

Na ploše děkanátu královéhradeckého jsou z Jičínska k roku 1253 uvedeny vsi Miletín, Hořice, Jeřice, Cerekvice, Červená Třemešná, Vidonice. Nálezy mladohradištní keramiky (a údajně dvou hradištních kostrových hrobů z Cerekvice nad Bystřicí) pocházejí ze všech uvedených vsí vyjma Červené Třemešné a Vidonice.

Miletín viz výše; Červená Třemešná viz výše

² Tyto nálezy nejspíš souvisejí s dosud nelokalizovanou zaniklou vsí Proseč umístěnou do blízkosti Sobotky. Je pravděpodobné, že Proseč je mladohradištní a vrcholně středověká ves ze 13. století lokalizovaná archeologickými nálezy v intravilánu Oseka u Sobotky.

Hořice-návrší Gothard

Do závěru mladší doby hradištní a začátku vrcholného středověku je datována bezuchá nádoba s jednoduchým zaobleným okrajem zdobená na výduť zcela nepravidelně umístěnými horizontálními rýhami (M Hořice, č. inv. 13022). Nádoba je vysoká 100 mm, průměr okraje 110 mm, průměr podstavce 75 mm. Nalezena byla nejspíš na východním svahu návrší Gothard. Obdobné datace jsou ve stejné sbírce uloženy šedohnědé nezdobené střepy č. inv. 29757 nalezené zde v roce 1920.

Jeřice

Do časného 13. století lze datovat část dvou souborů keramiky získaných při rekonstrukci bývalé fary (čp. 42, st. pč. 4). Z plochy dvora, při čištění studny a ve výkopech pro inženýrské sítě byla nalezena pouze keramika včetně datovatelných okrajů (M Jičín č. inv. 9120–9151, 9329–9335; *Ulrychová 2007b*, 86). Část keramiky je zřetelně hradištní tradice. Šedohnědé střepy mají oboustranně hnědý povrch, zřetelná je příměs písku, výzdoba nebyla zjištěna. Okraje jsou vykloněné, zesílené, oble vodorovně zakončené, nejčastěji s prožlabeným okružím vykloněných zesílených okrajů (*obr. 8*).

Na území děkanátu jičínského jsou k roku 1253 uvedeny následující vesnice: Robousy, Kostelec, Údrnice, Drahoraz, Konecchlumí, Úlibice, Mlázovice, Jičín, Železnice, Bystřice, Zliv, Ostružno, Nemyčevy, Velíš, Brada, Dolní Nová Ves, Zebín, Byšičky, Kopidlno, Úbislavice, Běchary, Chyjice, Radim, Choteč, Lužany, Libuň, Stará Paka, Pecka, Nadslav, Bělohrad, Chomutičky. Mladohradištní nálezy byly získány z Robous, Kotelce, Údrnic, Drahorazi, Konecchlumí, Úlibic, Mlázovic, Jičina, Železnice, Bystřice, Zlivi, Ostružna, Nemyčevsi, Velíše, Brad, Dolní Nové Vsi, Zebína, Byšiček, Kopidlno. Bez mladohradištních nálezů jsou prozatím katastry Úbislavice, Běchary, Chyjice, Radim, Choteč, Lužany, Libuň, Stará Paka, Pecka, Nadslav, Bělohrad a Chomutičky. Dosud se nepodařilo lokalizovat vesnice Horní a Dolní Újezd (Újezd Sylvárův?, Újezd Svatojánský?).

Jičín

Palackého ulice 1993 viz výše; Tylova ulice 1999 viz výše

Jičín-Marečkova cihelna (U Václava, Za Václavem): Na poli za sochou knížete Václava (tj. prostor mezi ulicemi Hradecká, Konecchlumského a Textilní, sprašová návějí nad Valdickým potokem – vytěžená Marečkova cihelna je polykulturní lokalita včetně nálezů z mladšího paleolitu/gravettieny) byla sebrána šedá nádoba – bezuchý hrncový hrnek šedé barvy se setřeným světlehnědým povrchem, okrajem s okružím středem prožlabeným. Na výduť nádoby je rytá jednoduchá šroubovice. Celá nádoba byla vymodelována jen v ruce (M Jičín č. inv. 675).

Na téže lokalitě byl později sebrán soubor zlomků okrajů a zdobených částí výduti nádob datovaných do poloviny 10. až závěru 13. století (M Jičín č. inv. 1198–1220). V souboru je celkem šest šedohnědých, hnědých a jeden cihlově červený okraj, všechny s okružím a různě tvarovaným zakončením okraje – převážně vzhůru vytaženým. Č. inv. 1198 (největší střep) má na podhrdlí vodorovně jednoduché mělké a široké rýhy. I velký střep ze spodní výduti hrncovité nádoby šedého střepu a hnědočerveného povrchu byl velmi kvalitně vypálen, i na něm je zachováno pět širokých a mělkých jednoduchých rýh (č. inv. 1213). Posledním kusem souboru je velký střep okraje vzhůru vytaženého ze šedohnědé nádoby s okružím prožlabeným vně i uvnitř (M Jičín č. inv. 1587).

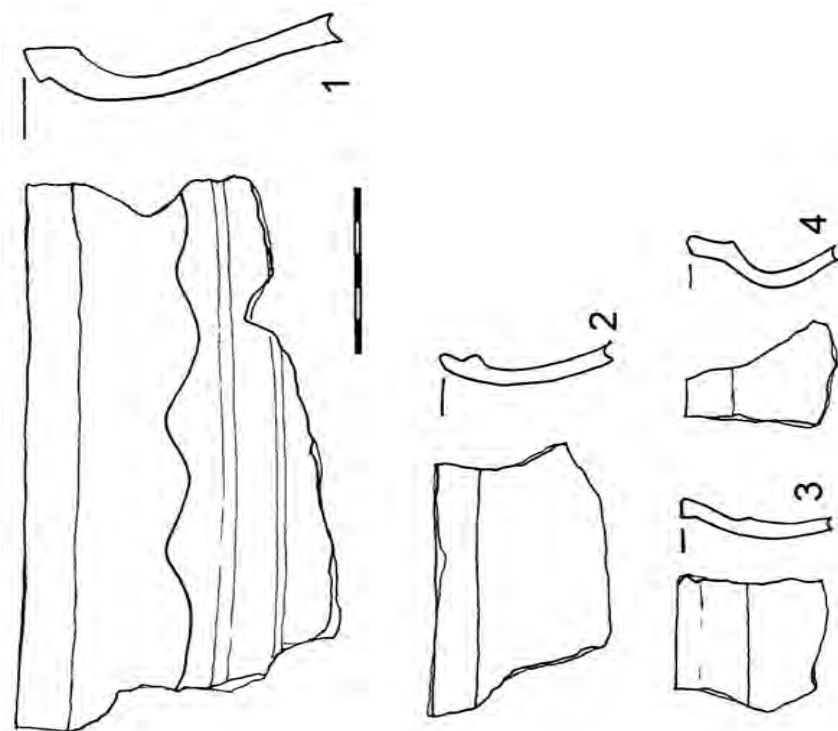
Jičín-Letná: Soubor střepů nádob a zlomků zvířecích kostí byl v roce 1965 (19. 5.) sebrán při stavbě truhlářské dílny tehdejšího Okresního stavebního podniku (M Jičín č. inv. 2012–2024, záchranná akce J. Sigl, KMVČ Hradec Králové, nepublikováno). Místo nálezů je část od neolitu osídleného areálu na sprašové návěži nad tokem řeky Cidliny. Šedohnědé či hnědočervené střepy (jeden tmavošedý) včetně dvou okrajů s okružím lze datovat do 13. století. Zvířecí kosti (včetně zlomku psí čelisti) nebyly dosud určeny.

Jičín-Soudná, rolnická škola: V roce 1985 nalezl žák této školy M. Svoboda na pozemku u budovy pět středověkých střepů a zlomek kamnového kachle spíše novověké datace (M Jičín č. inv. 3094–3100). Mezi zlomky nádob je výrazným nálezem část tenkostěnného podhrdlí a výduť šedohnědé hrnce s vodorovnými mělkými rýhami, zlomek stejné části další nádoby se setřeným světlehnědým povrchem a zlomek šedého páskového ouška s částí okraje šedého hrnku (?). Další tři střepy jsou světlehnědé, kvalitně vypálené a nezdobené.

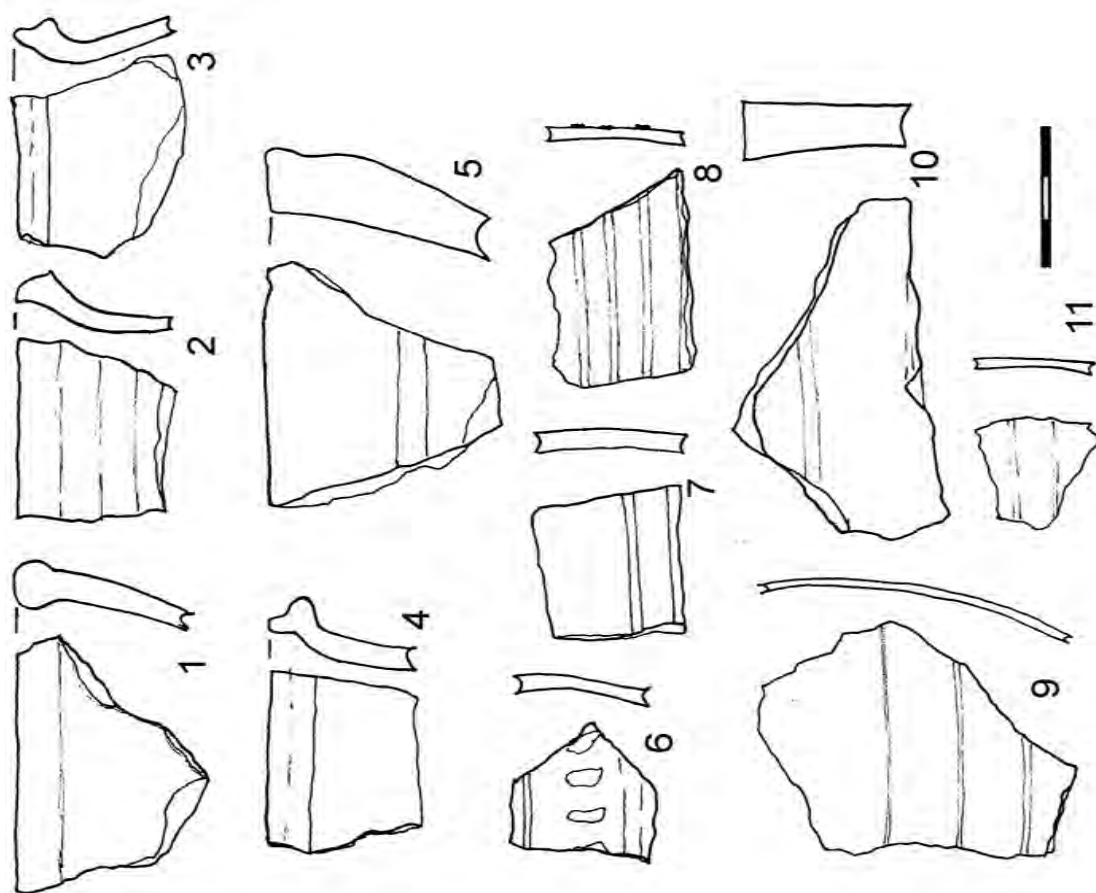
Jičín-areál fy Knotek (Agrostrój, Agrozet, v současnosti areály fy Seco Group a Ronal): Východně podél toku řeky Cidliny byl jihovýchodně od města od závěru 19. století postupně vystavěn velký areál továrny na výrobu zemědělských strojů. Při stavbě slévárny 27. 11. 1942 sebral Stanislav Knotek (jeden z tehdejších majitelů firmy) střepy nádob z pozdní doby bronzové, novověku a rovněž velký střep ze šedohnědé hrnce. Okraj s okružím je zatažený dovnitř nádoby. Ta byla na rozhraní podhrdlí a výduti vyzdobena jednoduchou volnou vlnicí a nepravidelně rytými vodorovnými jednoduchými rýhami (*obr. 9:1*). Datace: časné 13. století.

Železnice

Železnice-Felčarovsko: V jižním okraji ostrožného slovanského hradiště nechal Čech ze Železnice (1180–1183) postavit románský kostel sv. Jiljí. Jeho dvorec stál severně u tohoto kostela v poloze Příkopy (*Ulrychová 2006b*, 322–323; *Ulrychová v tisku*). V roce 1866 (29. června) zde byl po bitvě u Jičina zřízen polní lazaret, od té doby pomístní název Felčarovsko. Zde byly nalezeny kamenné nástroje a střepy nádob z neolitu, z kultur lidu popelnicových polí doby bronzové a od počátku střední doby hradištní. V souboru střepů nádob sebraných u kostela sv. Jiljí lze do 13. století s jistotou datovat okraj šedohnědé hrnce (sbírka Železnice č. inv. 105). Do 13. století lze datovat dva blíže nelokalizované střepy ze železnické sbírky (č. inv. 842, 859). První šedý je zdoben kolkem drobných obloučků a druhý

Obr. 9. 1 – Jičín (okr. Jičín). Areál fy Knotek, okraj zásobnice;
2 – Podhradí/Velš (okr. Jičín). Keramika

Obr. 8. Jeřice (okr. Jičín). Stará fara čp. 42. Keramika

– cihlově červený z okraje nádoby – třemi řadami nestejných vpichů na okružích. I další masivní střepy z okrajů velkých nádob jsou kvalitně vymodelovány a vypáleny (sbírka Železnice č. inv. 849, 851–853, 855; *obr. 10*). Soubor nálezů z tohoto místa doplňují šest drobných střepů z okrajů a výduti nádob (sbírka Železnice č. inv. 1166, 1167, 1172 až 1175). Lze oprávněně předpokládat, že pocházejí z blízkosti kostela sv. Jiljí stavěného ve druhé polovině 12. století, kde je předpokládán dvorec Čéče ze Železnice (1180–1183; *Ulrychová v tisku*).

Železnice-kopec Železný: Dalším v této době osídleným místem byl kopec Železný nad jižním okrajem železnické kotliny. Ten byl hlavním bodem severní části Jičínské kotliny již v mladší a pozdní době bronzové a nejspíš i ve střední a mladší době hradištní (*Ulrychová 2005*, 261–262; *táž 2005a*, 239–241). Nálezy datované do 13. století nejsou z kopce dosud k dispozici.

Železnice-kravín: Dalším místem osídleným nejen ve 13. století byl areál kravína (jihozápadně pod ostrožnou s kostelem sv. Jiljí) na mírném jižním svahu nad tokem řeky Cidliny. V souvislosti se stavbou kravína v závěru 50. let a záchranným výzkumem objektů kultury lužické V. Vokolka v roce 1960 byl do sbírky muzea v Železnici nejspíš jeho tehdejší správce Václavem Kozákem uložen v narušené situaci sešbíraný soubor keramiky 13.–16. století. Čtyři střepy jsou z podstav šedohnědých a hnědých hrncovitých nádob (sbírka Železnice č. inv. 77–778) a čtyři zlomky okrajů s okružím ze čtyř různých nádob (sbírka Železnice č. inv. 760, 764, 774, 775).

Železnice-Kněžský hájek: Západně od kravína proti toku Cidliny byla osídlena další část jižního svahu nad Cidlinou, a to od neolitu včetně do doby závěru doby hradištní. V roce 1925 zde nejspíš správce muzea v Železnici Václav Kozák prokopal údajně kulturní jámu. Podle souboru nálezů z několika období se spíše jednalo o několik kulturních vrstev z neolitu, mladší doby hradištní a ze 13. století (sbírka Železnice č. inv. 644, 646, 648–655, 658). Lokalita územně souvisí s předchozím osídlením v areálu kravína.

Dílce-kravín

V roce 1959 zde Vít Vokolek sebral tři střepy a zlomek mazanice opět v souvislosti se stavbou kravína. Všechny tři střepy (šedý okraj se světlešedým povrchem, cihlově červený okraj s výzdobou jednoduchou vlnicí a vodorovnými rýhami na okraji výduti, šedohnědý střep z podstavy) zcela rozdílného vzhledu lze datovat do 13. století (sbírka Železnice č. inv. 1056–1059). I tato lokalita leží v blízkosti řeky Cidliny.

Bystřice

Ve středu této velké vsi byl u čp. 19 (svah nad hlavní komunikací intravilánem, ppč. 101) v rýze pro kanalizační a vodovodní přípojku sebrán větší soubor keramiky (M Jičín č. inv. 9030–9070; *Ulrychová 2007*, 24). Část souboru tvoří střepy šedých a hnědých nádob, několik s výzdobou vodorovnými rýhami či šikmými vrypy včetně tří zlomků okrajů datovatelných do 13. století.

Ostružno

Při pokládání telefonních kabelů bylo v kulturní vrstvě v hloubce 45–60 cm jižně před budovou fary sebráno pět šedohnědých střepů kvalitního výpalu s výrazným podílem jemného písku ve střepu. Podle okrajového střepu lze tento malý soubor datovat do 13. století s tím, že koresponduje se zprávou k roku 1226 o zaniklé vsi Hradiště (*Ulrychová 2004a*, 146). Podle těchto nálezů je možné ves lokalizovat do intravilánu dnešního Ostružna. V chladném a zamokřeném okolí Ostružna není místo, na kterém by mohla stát.

Nemyčeves

Do starší části archeologické sbírky muzea v Jičíně byl uložen soubor šedohnědých střepů kvalitního výpalu z hrnků zdobených na podhrdlí či na horní části výduti jemným vodorovným žebrovaním (č. inv. 1187–1189, 1193 až 1195) a dva zlomky okraje jedné nádoby. Místem jejich nálezů je vzhledem k dosavadním zjištěním blízké okolí kostela sv. Petra a Pavla a tvrziště v areálu usedlosti čp. 100. Zde byly sebrány drobné, do 13. století nejisté datovatelné střípky v roce 1998 (*Ulrychová 2000*, 118). Z blízkosti tvrziště pocházejí i podstavy šedých hrnců se značkami (*Ulrychová 2006*, 869, *obr. 1:5,6; 2:1*).

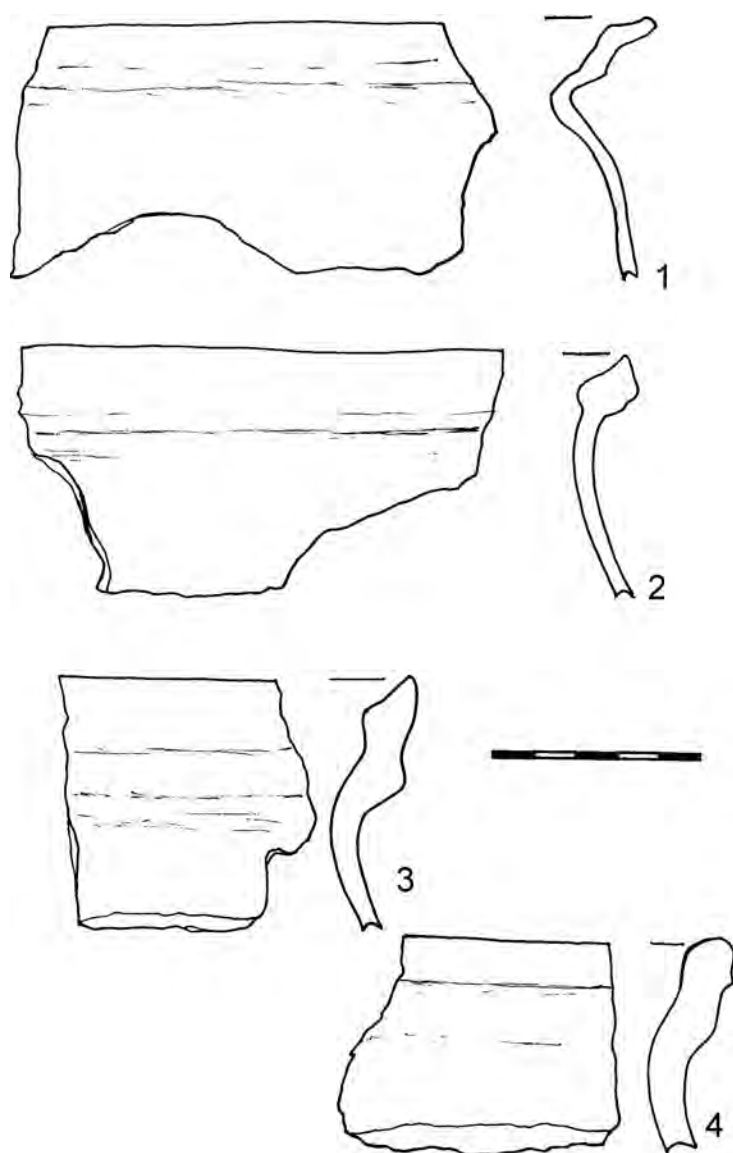
Velíš-Podhradí

Původ a lokalizace nálezů s údajem Velíš je problematická. Hrad Velíš byl postaven na vrcholu čedičového kopce nad městysem Podhradí a na jeho katastru. Obec Velíš leží asi 1,5 km jižně pod hradním kopcem. Nálezy datovatelné do 13. století jsou v jičínské muzejní sbírce uloženy pod názvem Podhradí (č. inv. 1154–1165). Nejspíš souvisejí se vsí, která v době stavby hradu Velíš již existovala. Soubor tvoří šest okrajů šedohnědé barvy, vně zesílených okružím ukončeným hranou, střep je tmavošedý oboustranně překrytý světle hnědou vrstvou. Další střepy pocházejí z podhrdlí dalších nejméně dvou nádob (*obr. 9:2–4*).

Dolní Nová Ves (Nová Ves)

Jedná se o polohu zvanou Koštofrank, jinak Sehnalův hostinec (Dolní Nová Ves čp. 1) na rozhraní s k. ú. Lázně Bělohrad, na mírně vyvýšeném návrší nad tokem řeky Javoroky. Jen přes Kostelní ulici stojí kostel Všech svatých a fara. Místo bylo osídleno již v neolitu a blízké okolí Javoroky představuje nevhodnější místo k sídlení v sídelní aglomeraci existující v současnosti na katastrech Horní Nová Ves, Prostřední Nová Ves, Lázně Bělohrad a Dolní Nová Ves. Z areálu Sehnalova hostince pochází několik souborů nálezů ukládaných do místní muzejní sbírky (nyní M Jičín).

V souboru č. inv. 3662–3676: č. inv. 3663 okraj červenohnědé barvy a výrazné profilace. č. inv. 3663 okraj červenohnědé barvy s okružím, zesílený a dovnitř zatažený. č. inv. 3674 podhrdlí světlehnědé barvy s širokou jedno-

Obr. 10. Železnice (okr. Jičín). Jižní okraj ostrohu, keramika

dohradištní nálezy pocházejí ze Slatin, Žlunic, Velešic, Vrščů, Vysokého Veselí, Blížkova-Slavhostic, Holovous-Chodovic, Sobčic a Hradištko. Bez nálezů z mladší doby hradištní jsou prozatím Chomutice, Lískovice, Újezd (Sylvárův) a Újezd Svatojánský.

Vysoké Veselí

Návrší s kostelem sv. Mikuláše Toletínského a zámek bylo osídleno již v závěru 10. století, po celou mladší dobu hradištní i ve 13. století. Vrcholně středověké osídlení potvrzují střepy nádob včetně okrajů s tvarovaným okružím (M Jičín, okraje č. inv. 4474, 4476, tři okraje souboru ev. č. 11/1999 a soubor střepů z výdutí světle hnědých nádob, úchyt poklice a okraj ev. č. 10/1999). Soubor ev. č. 11/1999 byl publikován pouze jako mladší doba hradištní (Ulrychová 2001, 339). Část střepů tohoto souboru je v porovnání s předchozími nálezy tenkostěnná, velmi kvalitně vypálená, příměsí je velmi jemný písek a bodová zrnka slídy. Liší se tak od mladohradištní keramiky a lze ji nejspíš datovat do století následujícího.

Slavhostice-Blížkov

V nálezné zprávě Archivu NZ Archeologického ústavu v Praze čj. 83/1949 a čj. 84/1949 uvádí Miloš Šolle střepy ze 13. a 14. století ze zaniklé vsi Blížkov objevené nad vodní nádrží v lese jižně od fortifikace Česov bez dalších údajů jejich popisu a uložení.

duchou vlnicí a vodorovnými rýhami. Vně i uvnitř na povrchu plošky červenohnědé hlíny (setřena při mytí), č. inv. 3675 podhrdlí nádoby, šedý střep, oboustranně červenohnědý povrch zdobený vodorovnými rýhami. Větší část souboru tvoří nálezy z poloviny 14. století ze světle červenohnědé hlíny kvalitního výpalu.

Střepy č. inv. 3809–3833 jsou převážně zdobené okraje mladšího úseku střední doby hradištní a mladší doby hradištní. Čtyři zlomky okrajů světlehnědých hrnců lze datovat do 13. století (č. inv. 3831, 3832, 3829, 3830). Všechny s okružím a s výraznou příměsí písku ve střepu mají na podhrdlí plošky červené barvy (?) nebo hlíny cihlově červené barvy. Okraj č. inv. 3830 má na okraji širokou volnou jednoduchou vlnici.

Zebín (ppč. 1789, k. ú. Jičín)

Na jižním svahu čedičového kopce Zebín až k lipovému stromořadí a Valdštejnově letohrádku byla nálezy lokalizována zaniklá ves Zebín (Ulrychová 2004a, 161). Nejstarší nálezy (12.–13. století) byly sebrány v poloze Želvák nad pramennou pánví (Ulrychová 2001b, 77). V souboru mladohradištní keramiky jsou i dva výrazné okraje datované do 13. století (M Jičín ev. č. 254/1999).

Libuň

Předlokační osada byla nálezy keramiky zjištěna v rýze pro elektrický kabel v cestě podél hřiště, tj. v severozápadní části intravilánu nad vodní nádrží. Nálezy byly publikovány jako mladší úsek mladší doby hradištní, ale soubor přesahuje do časného 13. století (Ulrychová 2006a, 150).

Z jihu Jičínska jsou na území děkanátu bydžovského k roku 1253 uvedeny Slatiny, Žlunice, Velešice, Vršce, Vysoké Veselí, Blížkov-Slavhostice, Holovousy-Chodovice, Sobčice, Hradištko, Chomutice, Lískovice, Újezd (Sylvárův) a Újezd Svatojánský. Mla-

V jičínské muzejní archeologické sbírce jsou z Blížkova celkem tři střepy. Č. inv. 1340 je středohradištní datace (fortifikace Česov je severně odtud, poloha Slavhostice „U dvora“ jižně odtud). Další tenkostěnný střep z podhrdlí červenohnědé nádoby se dvěma souběžnými vodorovnými rýhami lze datovat do 13. století (č. inv. 1341). Posledním nálezem je zlomek šedohnědého okraje s okružím (č. inv. 1473) nejspíš stejné datace.

Holovousy-Chodovice

Areál tzv. Morávkova zahradnictví čp. 6 Chodovice (jihovýchodně u kostela) je polykulturní lokalita na jižním svahu Hořického hřbetu a na sprašové návěži, ohraničená koryty dvou vodotečí. Při obdělávání pozemků sebrali majitelé mimo jiné nálezy větší soubor střepů včetně okrajů hrnků, zlomků jejich podstav a větších nádob datovaných do 13. století. Dobře datovatelnými jsou okraje hnědošedého hrnku s vodorovnými rýhami na výdutí a zlomky dalších dvou nádob. Střep hrnků a menších nádob je tenkostěnný, dobře vypálený s výrazným podílem písku v hrncířském těstě (M Jičín ev. č. 4/1995; *Ulrychová 1997, 59*).

ZÁVĚRY

Nálezový fond Jičínsko: Prozatím jej tvoří výhradně keramika – střepy nádob hnědošedé, hnědé či tma-vošedé barvy. V porovnání s keramikou tzv. hradištní tradice je patrná vyšší technologická úroveň. Nádobky byly kvalitně vymodelované, část z nich má tenkostěnný střep, keramika je lépe vypálená, příměs hrubého písku až kamínků je nahrazena velmi jemným pískem. Ojediněle byla zdobena rýhami, šroubovicí a jednoduchou vlnicí. Na střepcích z okraje výdutí byla zjištěna výzdoba radýlkem. Zcela ojediněle byla zjištěna červená malba a povrchová engoba hnědých a cihlově červených odstínů. Na zlomcích podstav nádob z Oseka u Sobotky (čp. 2) byly zjištěny značky. Prozatím chybějí pohřebiště, mincovní nálezy a kovové artefakty (s výjimkou železného hrotu šípu z Oseka čp. 2).

Srovnatelné nálezy ze severovýchodních Čech

Nálezový soubor Bradlo u Hostinného

Část nálezů (střepy nádob, zlomky kamnových kachlů, železné nástroje) z areálu hradu na kopci Pradelberg nad pravým břehem horního toku Labe byla vedoucím výzkumu Antonínem Hejnou datována do druhé půle 13. století (*Hejna 1974*). Hrad byl založen v okraji Olešnického Újezdu mimo jiné k podpoře kolonizace krajiny horního Labe a horní Úpy, intenzivní zvláště od 40. let 13. století. K roku 1241 patřil Olešnický Újezd Domaslavě z Miletína, manželce Zbraslava, syna Vchynova, číšníka krále Václava I. Paní Domaslava jej odkázala řádu německých/mečových rytířů. Ti byli nejspíš v závěru 13. století zakladateli a staviteli první fáze kamenného a dřevěného hradu. Od poloviny 30. let 14. století prováděl kolonizaci kraje nový vlastník Olešnického Újezdu, Půta z Turgova.

Nálezový soubor Hradec Králové

V monografii o Hradci Králové jsou sestaveny i tabulky s profilací okrajů hrncovitých nádob a zásobnic datovaných do 13. století (*Richter – Vokolek 1995, s. 85, typ 2 od č. 26, s. 86, typ 3–5*) s popisem technologie jejich výroby.

Osídlení Jičínska ve 13. století

Sídliště ze 13. století jsou převážně v místě pozdějších vsí uvedených v písemných pramenech 14. století či v jejich blízkosti. Další skupinu tvoří sídliště zaniklá před závěrem 13. či na samém počátku 14. století (výrazně nepříznivé počasí prvního dvacetiletí 14. století) – např. zaniklá ves Hradiště v intravilánu Ostružna a Proseč v intravilánu Oseku u Sobotky. Další vsi ze 13. století zanikly až v 16. století – Zebín u Jičína, Dolní Nová Ves, Blížkov u Slavhostic (*Ulrychová 2004a*).

Novými typy sídel jsou ve 13. století hrady. Nad severozápadním okrajem Jičínské kotliny byl před rokem 1265 založen hrad Brada, nejstarší středověké nálezy z hrádku Nebákov u Rovně byly datovány do závěru 13. století. V druhé půli 13. století byl postaven hrádek ve Spařencích (k. ú. Markvartice), v téže době byl využíván i kruhový hrádek na kopci Železný u Železnice s pravěkým i raně středověkým osídlením. S kolonizací Miletínska souvisejí kolonizační provizoria hrádek Bezník a Úhlejev, oba stavěné po příchodu řádu německých rytířů v roce 1241. Blíže neurčitelný typ sídla (dvorec?) byl nálezem lokalizován na několika místech v Jičíně – ke křižovatce cest na Letné, do areálu Marečkovy cihelny „Za Václavem“, do ulice Košťofrank vně východního úseku městských hradeb a na stejnojmenném místě v Dolní Nové Vsi.

Výrazný nárůst počtu lokalit Jičínska uvedených v písemných pramenech 13. století je zřejmý v porovnání s osídlením v mladší době hradištní (*obr. 1*). Ve 12. století (klimatické optimum) Jičínsko nejspíš kolonizovaly církevní instituce (břevnovský klášter, staroboleslavská kapitula). Část majetku byla již

v soukromých rukou (donace biskupa Jana z Lochenic, Čech ze Železnice; *Ulrychová v tisku*). Množství mo-
vitých archeologických nálezů datovaných do mladší doby hradištní (připravováno k publikaci) dokládá
plošnou kolonizaci Jičínska v klimatickém optimu – ovšem opět s výjimkou jeho severovýchodní části
– Novopacka a dlouhodobě téměř neosídleného prostoru dnešních katastrů Kovač–Třtěníce–Chomutice–
Nevrátice (zaplavované ploché území okolí potoků Lužanky a Javorky).

Osídlení 13. století se kumuluje do čtyř výraznějších území. Prvním je západní a jižní okraj západní
poloviny současného okresu Jičín. Toto osídlení souvisí územně se středními Čechami. Další kumulace
nálezu je zřetelná v Jičínské a Železnické kotlině a jihozápadně odtud. Nálezy z 10.–13. století jihozápadně
od Jičína (směrem na Libáňsko) je od závěru střední doby hradištní vymezována komunikace z Jičínska
do středních Čech. Třetí oblastí je Miletínsko, kde lze nálezy ze 13. století spojit s kolonizací okraje osíd-
lené krajiny řádem mečových/německých rytířů příšlých do Miletína po roce 1241. Poslední oblastí je
krajina jižně od Miletína, kde je dosavadními nálezy potvrzena kontinuita osídlení od mladší doby hra-
dištní. Osídlení 13. století na Hořicku souvisí s tzv. Hradeckou cestou z Jičínské kotliny k Hradci Krá-
lové. Novopacko zůstalo i ve 13. století neosídleno. Výjimku zde tvoří lokalita Stupná, kde je písemně
zachycena těžba zlata k roku 1260.

Centrem správy krajiny byl v části 13. století nejspíš dvorec odkrytý v areálu hradiště u Ostroměře
(*Kalferst – Sigl 1991–1992*, 68). Nálezy ze vsi Nemyčevy potvrzují i geograficky výjimečnou výšinnou po-
lohou tohoto místa a vesnice od 12. století včetně. V závěru 13. století byly statky zvané Jičín v majetku
královny Guty Habsburské. Město Jičín bylo založeno v mezidobí 1293–1304 na královských pozemcích.
V roce 1337 se stalo poddanským městem panství Veliš zakoupeného rodem Vartenberků.

PRAMENY

EDICE

- Balbín B. 1683: Miscellanea Historica Bohemiae. Libri V. Pragae*
Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae Tomus I. Ed. G. Friedrich. Pragae 1904–1907.
Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae Tomus II. Ed. G. Friedrich. Pragae 1907.
Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae Tomus V/2. Eds. J. Šebánek – S. Dušková. Pragae 1981.
Codex iuris municipalis IV/1. Ed. A. Haas. Praha 1954.
Regesta diplomatica nec non epistolarie Bohemiae et Moraviae. Pars I. Ed. K. J. Erben. Pragae 1855.
Regesta diplomatica nec non epistolarie Bohemiae et Moraviae. Pars II. Ed. J. Emler. Pragae 1882.

NÁLEZOVÉ ZPRÁVY ARCHIVU NZ ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU V PRAZE

- Klápště, J. 1971: Osek, okr. Jičín. NZ čj. 6861/1971.*
Ulrychová, E. 2005: Dětenice, okr. Jičín. NZ čj. 9841/2005.
Ulrychová, E. 2006: Dětenice, okr. Jičín. NZ čj. 10620/2006.
Ulrychová, E. 2008: Rohoznice, okr. Jičín. NZ čj. 13720/2008.
Weber, V. – Waldhauser, J. 1976: Markvartice, osada Spařence, okr. Jičín. NZ čj. 1209/1976.

LITERATURA

- Benešová, J. 1991–1992: K otázce datování polohy „Hrádek“ u Bezníka (k. ú. Borek, okr. Jičín), Zpravodaj mu-
zea v Hradci Králové 18, 85–90.*
*Bláha, R. – Kalferst, J. – Sigl, J. 2004: Přírůstky archeologické sbírky hradeckého muzea v letech 2000–2003, Zpra-
vodaj muzea v Hradci Králové 30, 142.*
Drenko, Z. 1966: Konecchlumí, o. Jičín, Bulletin záchranného oddělení 3/1965.
Encyklopedie českých tvrzí. I. díl. A–J. Praha 1998.
*Fišera, Z. 1988: Povrchový průzkum hradu Brady, Zpravodaj. Krajské muzeum východních Čech v Hradci Krá-
lové 15/1, 126–130.*
*Frolík, J. – Kalferst, J. 1987: K lokalizaci dvou zaniklých středověkých vsí, Zpravodaj. Krajské muzeum vý-
chodních Čech v Hradci Králové 15/1, 97–103.*

- Hejna, A. 1974: Bradlo u Hostinného nad Labem. Příspěvek k výzkumu opevněných sídel v severovýchodních Čechách, *Památky archeologické* 65, 365–418.
- Kalferst, J. – Sigl, J. 1991–1992: Dokončení archeologického výzkumu na slovanském hradišti u Ostroměře (okr. Jičín) v r. 1990, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 18, 68.
- Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Díl II. Praha 1956.
- Nechvíle, M. 2001: Středověký nálezový soubor z hrádku Nebákov, okres Jičín, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 27, 151–161.
- Palacký, F. 1921: Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Praha.
- Richter, M. – Vokolek, V. 1995: Hradec Králové. Slovanské hradiště a počátky středověkého města. Hradec Králové–Praha.
- Sedláček, A. 1895: Hrady, zámky a tvrze království českého. Sv. 10. Praha.
- Sigl, J. 1981: Konecchlumí, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 1976–77.
- Sigl, J. 1982: Úhlejov, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 1978–79.
- Sigl, J. 1987: Borek, o. Miletín, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 1984–85.
- Šimák, J. V. 1938: Středověká kolonizace v zemích českých. Praha.
- Úlovec, J. 1996: Hrad Brada, Z Českého ráje a Podkrkonoší 9, 7–23.
- Ulrychová, E. 1994: Archeologické nálezy získané muzeem v Jičíně roku 1993, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 20, 23–26.
- Ulrychová, E. 1997: Holovousy, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 1993–95.
- Ulrychová, E. 1997a: Jičín, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 1993–95.
- Ulrychová, E. 1997b: Lužany, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 1993–95.
- Ulrychová, E. 1998: Lužany, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 1996–97.
- Ulrychová, E. 1999: Archeologické přírůstky muzea v Jičíně v roce 1999, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 25, 32–37.
- Ulrychová, E. 2000: Nemyčeves, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 1998.
- Ulrychová, E. 2001: Raně středověká hradiště na Jičínsku a jejich zázemí. Rkp. disertační práce. FF UK Praha
- Ulrychová, E. 2001a: Jinolice, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 1999.
- Ulrychová, E. 2001b,c: Jičín, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 1999.
- Ulrychová, E. 2003: Miletín, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 2000.
- Ulrychová, E. 2003a: Konecchlumí, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 2000.
- Ulrychová, E. 2003b: Lužany, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 2000.
- Ulrychová, E. 2004a: Soupis zaniklých středověkých vsí na Jičínsku, Z Českého ráje a Podkrkonoší 17, 135–165.
- Ulrychová, E. 2004b: Konecchlumí, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 2002.
- Ulrychová, E. 2005: Hradiště a výšinné polohy lidu popelnicových polí na Jičínsku, *Archeologie ve středních Čechách* 9, 247–287
- Ulrychová, E. 2005a: Raně středověká hradiště na Jičínsku. In: M. Metlička (ed.), *Archeologie doby hradištní v Čechách*. Plzeň, 203–255.
- Ulrychová, E. 2006: Značky na podstavách hradištních nádob v nálezech z Jičínska, *Archeologie ve středních Čechách* 10, 867–877.
- Ulrychová, E. 2006a: Libuň, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 2003.
- Ulrychová, E. 2006b: Archeologické nálezy z hradů jičínské kotliny uložené v jičínském muzeu, *Castellologica Bohemica* 10, 317–334
- Ulrychová, E. 2006c: Archeologické nálezy z hradu Kost (k. ú. Podkost, okr. Jičín), *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 32, 163–176
- Ulrychová, E. 2007: Bystřice, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 2004.
- Ulrychová, E. 2007a: Dětenice, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 2004.
- Ulrychová, E. 2007b: Jeřice, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 2004.
- Ulrychová, E. v tisku: Archeologické nálezy z lokalit Jičínska uvedených v listinách 12. století, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 33.
- Vencl, S. 1973: Konecchlumí, o. Jičín, *Bulletin záchranného oddělení* 5/1967.
- Waldhauser, J. 1985: Osek, okr. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 1982–83.
- Weber, V. 1971: Neznámé hradiště ve Spařencích, *Zpravodaj Šrámkovy Sobotky* 7, 13.
- Weber, V. 1972: Osek, o. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 1969.
- Weber, V. – Waldhauser, J. 1973: Spařence, k. o. Markvartice, o. Jičín, *Výzkumy v Čechách* 1970.
- Wolf, V. 1998: K problematice tzv. kolonizačních provizorií (Úvaha nad funkcí a fortifikací), *Castellologica Bohemica* 6, 107–116.

HIGH MEDIEVAL FINDS FROM THE SITES IN THE JIČÍN REGION THAT ARE MENTIONED IN 13TH CENTURY CHARTERS

Several 13th century settlements were identified in the Jičín region in places or in their vicinity, from where villages mentioned in 13th century written sources are known. Another group of sites consists of settlements abandoned before the end of the 13th or at the very beginning of the 14th century (the significantly unfavourable weather oscillation in the first two decades of the 14th century). Other villages founded during the 13th century disappeared only in the 16th century. Castles represent a new type of settlement in the surveyed region in the 13th century.

The significant increase in the number of sites in the Jičín region that are mentioned in 13th century sources, when compared with the settlement density of the 12th century, is obvious. Settlement activities concentrate in four areas, related to major roads or directions of colonization.

EVA ULRYCHOVÁ

REGIONÁLNÍ MUZEUM A GALERIE, VALDŠTEJNOVO NÁMĚSTÍ 1, 506 01 JIČÍN